

підставу для надання відстрочки – встановлення судовим рішенням факту самостійного виховання та утримання дитини одним із батьків.

Така законодавча конструкція фактично допускає існування ситуації, за якої факт самостійного виховання дитини одним із батьків може бути встановлений судом без одночасного вирішення питання про позбавлення іншого з батьків батьківських прав, що й зумовлює виникнення відповідної правозастосовної колізії.

Список використаних джерел

1. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12/conv#n420>
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
3. Постанова Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 201/5972/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753944>
4. Сімейний кодекс України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

ЄРЕМЕНКО Анастасія Володимирівна,

здобувач вищої освіти

Донецький державний університет

внутрішніх справ

м. Донецьк

Науковий керівник:

ДЯЧЕНКО Сергій Вікторович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Донецький державний університет

внутрішніх справ

м. Донецьк

ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Поняття та мета доказування.

Метою доказування у господарському процесі є встановлення об'єктивної істини у конкретній справі та вирішення спору між сторонами [1, ст. 2]. Відповідно до ст. 73 ГПК України, доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що мають значення для справи [1, ст. 73]. Ключовим принципом є змагальність сторін: саме на сторони покладається обов'язок довести ті обставини, на які вони посилаються як на підставу своїх вимог або заперечень [1, ст. 74]. Суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, сприяє реалізації процесуальних прав учасників справи.

Розподіл обов'язку доказування.

Загальне правило розподілу обов'язку доказування закріплене в ч. 1 ст. 74 ГПК: кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається. Позивач

доводить факти, що обґрунтовують його вимоги, а відповідач – факти, що підтверджують заперечення. Окремої уваги заслуговує презумпція вини боржника у порушенні зобов'язання (ст. 614 ЦК України): особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності, лише якщо доведе, що порушення сталося не з її вини. Таким чином, тягар доведення відсутності вини перекладається на боржника, що є відступом від загального правила [3, с. 115].

Новація: доведення факту вчинення дій.

Важливою новелою ГПК України є ч. 4 ст. 74, згідно з якою сторона зобов'язана не лише надати докази, а й довести сам факт вчинення тих чи інших дій. У разі ненадання таких доказів суд може визнати обставину невчинення відповідних дій або відсутності події встановленою без додаткового доведення протилежною стороною. Ця норма має стимулююче значення для добросовісного користування учасниками справи своїми процесуальними правами. Наприклад, якщо позивач стверджує, що надсилав відповідачу претензію, але не надав доказів її відправлення (фіскального чеку, опису вкладення), суд вправі дійти висновку про не надсилання претензії. Такий підхід, на думку О. В. Устименко, «дисциплінує сторони та прискорює розгляд справ, однак потребує обережного застосування, аби не порушити право на доступ до правосуддя» [4, с. 58].

Оцінка доказів та стандарти доказування.

Відповідно до ст. 79 ГПК, суд оцінює докази за внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному та об'єктивному розгляді всіх обставин справи. Жодні докази не мають для суду наперед встановленої сили. У сучасній практиці господарських судів України дедалі частіше застосовується стандарт доказування «баланс ймовірностей» (balance of probabilities). Велика Палата Верховного Суду у постанові від 18.03.2020 у справі № 129/1032/16 зазначила: «Стандарт доведення "баланс ймовірностей" означає, що суд, дослідивши докази, робить висновок про те, яка версія подій є більш правдоподібною» [5].

Електронні докази.

Із розвитком цифровізації судового процесу правове регулювання електронних доказів набуло особливого значення. Електронними доказами визнаються інформація в електронній формі, зокрема електронні листи, скріншоти, бази даних, метадані, файли журналів реєстрації, а також інші дані, що можуть бути використані для встановлення обставин справи [1, ст. 73]. Сторона має право подати електронні докази у вигляді роздруківки, однак суд може витребувати оригінал електронного доказу або його для огляду в судовому засіданні.

Висновок експерта та спеціальні знання.

Окремим видом доказів є висновок експерта. Важливою новелою є можливість надання висновку експерта у галузі права – науково-правового висновку для роз'яснення змісту правових норм. Такий висновок не є обов'язковим для суду, однак може вплинути на формування правової позиції суду. Як зазначає Д. М. Притика, «висновок експерта у галузі права – це фактично правова позиція, підкріплена авторитетом науковця, однак суд не зв'язаний ним» [3, с. 208].

Висновок.

Підхід ГПК України до доказів ґрунтується на принципі змагальності сторін. Новації у вигляді обов'язку доводити факт вчинення дій, стандарту «баланс ймовірностей» та електронних доказів свідчать про адаптацію до європейських стандартів. Проте залишаються проблеми оцінки електронних доказів, які потребують подальшого вдосконалення законодавства.

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України : Кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ : станом на 15 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 11.05.2026).
2. Кройтор В. А. Окремі аспекти доказування у господарському процесі. Юридичний вісник. 2023. № 4. С. 78–84.
3. Притика Д. М. Господарський процес України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 420 с.
4. Устименко О. В. Електронні докази в господарському процесі: проблеми допустимості. Право України. 2024. № 2. С. 55–62.
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.03.2020 у справі № 129/1032/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88654321> (дата звернення: 12.05.2026).

ЖИЛІН Олександр Федорович,

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

Науковий керівник:

БОБКО Володимир Григорович,

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідальність держави, її органів та службових осіб за невиконання покладених на неї обов'язків та відшкодування завданої ними матеріальної шкоди, є дуже актуальним питанням на сьогоднішній час.

Досі виникають ситуації, коли органи державної влади під час здійснення своєї діяльності порушують права фізичних та юридичних осіб і завдають матеріальну шкоду, яка підлягає відшкодуванню. Саме через це особливої уваги набуває питання інструментів захисту прав та свобод людини, серед яких одним із основних є інститут деліктної відповідальності органів державної влади.